

Innehåll

	Förord till andra utgåvan	8
	Förkortningar	12
	Lista över illustrationer	14
	Lista över kartor	16
	Lista över teckningar	17
1	Globalisering: ett ifrågasatt begrepp	19
2	Globalisering och historien: är globalisering ett nytt fenomen?	36
3	Globaliseringens ekonomiska dimensioner	58
4	Globaliseringens politiska dimensioner	80
5	Globaliseringens kulturella dimensioner	94
6	Globaliseringens ekologiska dimensioner	108
7	Globaliseringens ideologier: marknadsglobalism, rättvisseglobalism, jihadistisk globalism	123
8	Globaliseringens framtid	157
	Referenser	164
	Register	172

Globalisering och historien: är globalisering ett nytt fenomen?

Om vi frågade en vanlig människa på en myllrande gata i någon global stad som London, New York eller Singapore om globaliseringens väsen, skulle svaret antagligen innehålla referenser till det ökande politiska och ekonomiska samberoendet, framdrivet av ”ny teknik” som datorer, internet, mobiltelefoner, personsökare, personliga digitala hjälpredor, som den populära ”Blackberry”, digitalkameror, HD-tv, satelliter, jetflyg, rymdskyttnar och oljetankers. Som senare kapitel kommer att visa erbjuder tekniken dock bara en del av förklaringen till den senaste vågen av globalisering. Samtidigt vore det dumt att förneka att dessa nya innovationer spelat en avgörande roll för de sociala relationernas och medvetandets utvidgning och intensifiering i världstiden och världsrummet. Särskilt internet har haft en central funktion i att möjliggöra globaliseringen, genom skapandet av World Wide Web, som kopplar samman miljarder individer, institutioner i det civila samhället och regeringar. Eftersom de flesta av nämnda tekniker funnits i mindre än tre decennier kan det verka rimligt att hålla med de kommentatorer som hävdar att globaliseringen verkligen är ett relativt nytt fenomen.

Samtidigt betonar dock den definition av globalisering som vi kom fram till i förra kapitlet fenomenets dynamiska karaktär. Förstärkningen av ett världsomspännande samberoende och uppkomsten av den globala föreställningsförmågan är processer som kommit gradvis och har djupa, historiska rötter. De ingenjörer som utvecklade bärbara datorer och överljudsplan står på de uppfinnarens skuldror som skapade ångmaskinen, bomullsrensningssmaskinen,

telegrafan, grammofonen, telefonen, skrivmaskinen, förbränningsmotorn och elektriska apparater. Dessa produkter, i sin tur, existerar på grund av mycket tidigare uppfinningar som teleskopet, kompassen, vattenkvarnen, väderkvarnen, krutet, tryckpressen och havsgående skepp. För att förstå den historiska bakgrunden till fulla kanske vi måste gå ännu längre tillbaka, till sådana monumental tekniska och sociala prestationer som pappersframställningen, skrivandets utveckling, när man uppfann hjulet, när man lärde sig tämja vilda växter och djur, språkets framväxt och, ytterst, våra förfäders långsamma folkvandring ut ur Afrika i den mänskliga evolutionens gryning.

Svaret på huruvida globaliseringen utgör ett nytt fenomen beror sålunda på hur långt bakåt vi är villiga att sträcka den orsakskedja som resulterat i de senkomna tekniska uppfinningar och sociala arrangemang som de flesta människor kommit att förknippa med detta modeord. Vissa akademiker drar medvetet en gräns för globaliseringens historiska räckvidd vid tiden efter 1989 eller vid de fyra senaste postindustriella decennierna, för att sålunda fånga dess samtida egenskaper. Andra är villiga att utsträcka tidsramen till att omfatta 1800-talets banbrytande utveckling. Ytterligare andra menar att globaliseringen i själva verket representerar en fortsättning på och utvidgning av de komplicerade processer som inleddes för fem sekler sedan i och med framväxten av moderniteten och det kapitalistiska systemet. Och en del av de forskare som sedan är över vägrar att begränsa globaliseringen till tidsperioder som mäts i decennier och sekler. De menar snarare att dessa processer har utvecklats under tusentals år.

Utan tvivel innehåller vart och ett av dessa perspektiv viktiga insikter. Som vi kommer att se i kommande kapitel har förespråkarna för det första perspektivet samlat imponerande bevis för sin åsikt, att det globala utbytet

dramatiska utvidgning och acceleration sedan 1970- och 1980-talen, representerar ett kvantsprång i globaliseringens historia. Förespråkarna för det andra perspektivet betonar helt riktigt det täta sambandet mellan samtida former av globalisering och den tekniska explosion som går under benämningen den industriella revolutionen. Representanter för det tredje perspektivet pekar med rätta på betydelsen av hur tiden och rummet pressades samman på 1500-talet, då Eurasien, Afrika och Amerika för första gången knöts samman av livskraftiga handelsvägar. Slutligen för det fjärde perspektivets förespråkare fram ett vettigt argument, då de insisterar på att varje sant heltäckande bild av globaliseringen är ofullständig utan antikens utveckling och vår planets dynamiska historia.

Samtidigt som den korta kronologi som beskrivs nedan måste vara fragmentarisk och generaliserande, betonar den icke desto mindre det faktum att globaliseringen är ett långsiktigt fenomen. Denna korta skiss identifierar fem historiska perioder, som skiljer sig från varandra genom den betydande accelerationen i takten för sociala utbyten, såväl som utvidgningen av deras geografiska räckvidd. Sålunda kan vi påstå att globaliseringen är en långsiktig process som under många sekler har klivit över tydliga trösklar mellan epoker av särskiljande innehåll. I det sammanhanget är det viktigt att komma ihåg att min kronologi inte nödvändigtvis innebär en linjär historietveckling, inte heller förespråkar den ett konventionellt, eurocentriskt perspektiv på världshistorien. Globaliseringens historia är fylld av oförutsedda överraskningar, våldsamma vändningar, plötsliga avbrott och dramatiska återtag, och har involverat alla vår planets stora regioner och kulturer.